

Rebelové z jeskyně

Sonda do osudu aktérů protiokupačních aktivit v roce 1969 na severu Čech

LUKÁŠ CVRČEK

Vpád vojsk pěti zemí Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 vzbudil silný občanský odpor napříč celou tehdejší společností. Prvotní odhodlání mnoha lidí k veřejnému vystupování proti okupaci jejich vlasti však v konfrontaci s realitou nastupující normalizace postupně dostávalo povážlivé trhliny. Přesto řada občanů pokračovala v protiokupačních aktivitách a byla za ně trestně i existenčně postižena. Příběh Lubomíra Dolenského, Stanislava Doubka a Miroslava Jeníka je malou sondou do osudů těchto lidí.¹

ANTIKOMUNISTICKÁ VESNICE

Na sklonku šedesátých let minulého století žili hlavní aktéři sledovaného příběhu v severočeské obci Bozkov nedaleko Semil. Pocházeli z rodin s různým sociálním a společenským postavením, od něhož se kromě jiného odvíjel také jejich postoj vůči režimu.

Lubomír Dolenský (*1947) a Stanislav Doubek (*1947) se narodili v rodinách starousedlíků. Jejich rodiče

měli negativní vztah ke komunistům a v tomto směru působili i na své děti. Antikomunistické nálady v obci byly podle vzpomínek pamětníků v porovnání s okolními vesnicemi poměrně silné i v dobách nejtvrďší socialistické diktatury. Členů komunistické strany zde nežilo mnoho a pro své názory nenacházeli ve svém okolí příliš pochopení. V Bozkově bydlela řada bývalých soukromých zemědělců, kteří přišli v rámci nucené kolek-

tivizace o majetek, prožili si celou řadu ústrků a část z nich se dostala do vězení.²

V prostředí rodiny soukromého zemědělce vyrůstal také Lubomír Dolenský. Z dětství si uchoval vzpomínku na prohlídky jejich hospodářství, když jeho otec nedokázal splnit stanovené limity pro nucené výkupy zemědělských produktů.³ K socialistickému režimu cítil za příkoří spáchaná na své rodině silný odstup. Po

1 Problematika odporu proti okupaci a politice normalizace na přelomu 60. a 70. let nebyla dosud komplexně zpracována. Zabývali se jí především badatelé ÚSD AV ČR. Například: CUHRA, Jaroslav: *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969–1972*. Sešity ÚSD AV ČR č. 29, Praha 1997; OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost. Příspěvek k dějinám „normalizace“*. Maxdorf, Praha 1994; TŮMA, Oldřich a kol. (eds.): *Srpen 69. Edice dokumentů*. ÚSD AV ČR a Maxdorf, Praha 1996; MAŇÁK, Jiří: *Čistky v Komunistické straně Československa 1969–1970*. Sešity ÚSD AV ČR č. 28, Praha 1997; MADRY, Jindřich: *Sovětská okupace Československa, jeho normalizace v letech 1969–1970 a role ozbrojených sil*. Sešity ÚSD AV ČR č. 16, Praha 1994; HRADECKÁ, Vladimíra – KOUDELKA, František: *Kádrová politika a nomenklatura KSČ 1969–1974*. Sešity ÚSD AV ČR č. 31, Praha 1998. Velice dobře jsou zpracovány srpnové události roku 1969 v Brně: BŘEČKA, Jan – SEČKÁŘOVÁ, Věra: *Brno v srpnu 1968 a 1969*. Magistrát města Brna, Brno 2004 a BŘEČKA, Jan: *Divoký západ si z našeho státu už dělat nedáme. Průběh demonstrací 21. a 22. srpna 1969 v Brně*. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 3, s. 33–49. Z ostatních například PŮČÍK, Miroslav: *Rok 1968 a armáda na Slovensku. Súvislosti a dôsledky*. Ministerstvo obrany SR, Bratislava 1999.

2 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořizovaný autorem článku 17. května 2009.

3 Dodávkové úkoly předepsané třídně koncipovanými směrnicemi KSČ patřily k nejučinnějším nástrojům likvidace selských hospodářství. Sedláci byli nejdříve zbaveni výrobních prostředků a následně jim byly zvýšeny povinné dodávky. Za jejich nesplnění je čekaly přísné tresty. Podrobněji VOMELA, Martin: *Kolektivizace v Československu a její politické motivy*. In: BLAŽEK, Petr – KUBÁLEK, Michal (eds.): *Kolektivizace venkova v Československu 1948–1960 a středoevropské souvislosti*. Dokořán, Praha 2008, s. 119–127.

*Miroslav Jeník (druhý zprava), nalevo od něj Stanislav Doubek a úplně vlevo stojící Jan Lukášek na jediné dochované fotografii z léta 1969 (pořídil Lubomír Dolenský)
Foto: archiv Miroslava Jeníka*

dokončení základní školy nedostal kvůli svému třídnímu původu příliš na výběr, kde pokračovat v dalším vzdělávání. Mohl se rozhodnout mezi zemědělstvím a stavebnictvím. Nakonec si vybral učení na zedníka.⁴

Stanislav Doubek se narodil v rodině místního cukráře. Jeho otec byl společensky činný i po komunistickém převzetí moci v roce 1948. An-

gažoval se především při pořádání ochotnických divadelních představení. Nikdy se však neztotožnil s novými poměry. Odmítal vstoupit do komunistické strany, což byla zásadní překážka pro získání jakékoliv veřejné funkce na místním národním výboru (dále MNV). K monopolní nadvládě KSČ nad Československem byl navíc velmi kritický. Tyto postoje

s ním sdílel i jeho syn, ačkoliv na rozdíl od Lubomíra Dolenského dodnes necítí žádnou osobní křivdu způsobenou komunisty kvůli svému „špatnému“, živnostnickému původu. Po absolvování základní školní docházky mu nikdo nebránil přihlásit se na školu podle vlastního výběru, ale mladý Stanislav nebyl studijní typ, a proto šel na stejný učební obor jako Lubomír Dolenský.⁵

Na rozdíl od rodin jeho mladších kamarádů nepatřili rodiče Miroslava Jeníka (*1946) ani k bozkovským starousedlíkům, ani k odpůrcům režimu nebo ke komunisty pronásledovaným skupinám obyvatel. Do Bozkova se přistěhovali v roce 1960 z Vrchlabí, kde otec Miroslava Jeníka pracoval jako technický úředník v továrně Tesla. Byl členem komunistické strany a předsedou zdejší městské organizace Svazu československo-sovětského přátelství. V Bozkově se podle mínění spoluobčanů usídlil na pokyn vyšších stranických míst, aby tu posílil slabou pozici místních komunistů. Tuto domněnku podporuje fakt, že v novém bydlišti získal placenou funkci tajemníka a později předsedy MNV, již vykonával do roku 1965 (v následujícím roce zemřel).

Miroslav Jeník se proto k režimu nestavěl s takovou rezervovaností jako jeho kamarádi. Na druhou stranu však ani on nebyl vychován v ortodoxně komunistickém duchu, protože jeho otec zdaleka nepatřil k lidem fanaticky oddaným straně. Právě naopak. Podle vzpomínek svého syna se v soukromí k politice KSČ často vyjadřoval kriticky a ještě ve Vrchlabí se stýkal s lidmi existenčně postiženými komunistickými čistkami ve společnosti a v průběhu maďarských událostí v roce 1956 (pravděpodobně také při jiných příležitostech, avšak bez synovy přítomnosti) společně s nimi poslouchal Svobodnou Evropu.⁶

4 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořázený autorem článku 17. května 2009.

5 Tamtéž.

6 Tamtéž.

Dohořívající trosky havarované sovětské vojenské cisterny v Desné 21. srpna 1968

Foto: SOKA Liberec

Po základní škole vstoupili Lubomír Dolenský, Stanislav Doubek i Miroslav Jeník do bozkovské organizace Československého svazu mládeže (dále ČSM).⁷ Za členstvím v této komunistické mládežnické organizaci nestál podle jejich vzpomínek upřímný příklon k ideologii marxismu-leninismu, ale snaha získat vlastní klubovnu, jež by pro ně jinak zůstala nedostupná. Navíc vedoucí jejich organizace, jenž do Bozkova dojížděl ze Semil, nevyvíjel ve směru jejich indoktrinace komunistickými myšlenkami nijak výraznou aktivitu. Ta se místo ideologických školení

a propagandistických akcí vybíjela při různých brigádách pod hlavičkou ČSM, které mladíkům přinášely peníze, z nichž financovali svou zábavu nebo koníčky. Veškerá jejich aktivita v ČSM skončila v roce 1965, když Stanislav Doubek a Miroslav Jeník nastoupili na vojnu.⁸

SRPEN 1968

Přepadení Československa vojsky pěti zemí Varšavské smlouvy v noci z 20. na 21. srpna 1968 zastihlo Stanislava Doubka a Miroslava Jeníka nedlouho po návratu z výkonu základní vojenské služby do civilu. Lubomír Dolen-

ský byl v té době doma na krátké dovolené od útvaru Československé lidové armády v Kutné Hoře, kde si odbyval brannou povinnost.

Zatímco Lubomír Dolenský a Stanislav Doubek před srpnem 1968 neprojevovali aktivní zájem o politiku, Miroslav Jeník se v průběhu prezenční vojenské služby u prvosledového pěchotního pluku v Karlových Varech v letech 1965–1967 stal členem KSČ. Podobně jako při vstupu do ČSM nehrál hlavní roli při jeho rozhodování o členství v KSČ ideologický zápal, ale snaha dosáhnout lepších podmínek pro výkon vojenské služby,

7 Československý svaz mládeže (ČSM), na jehož činnost později navázal Socialistický svaz mládeže (SSM), byl jednotnou mládežnickou organizací řízenou KSČ s cílem vychovávat mládež v duchu komunismu. Většinu jeho členů z konjunkturálních důvodů tvořila především studující mládež, protože politická uvědomělost a spolehlivost byla jedním z důležitých kritérií při hodnocení studentů a uchazečů o studium.

8 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořizený autorem článku 17. května 2009.

jež by pro něj jako pro bezpartijního jinak zůstaly nedosažitelné.

Po návratu z vojny se zúčastňoval schůzí základní organizace KSČ v Bozkově. V průběhu jara 1968 se ztotožnil s reformní politikou Dubčekova stranického vedení směřující k uvolnění poměrů ve společnosti, již pozitivně přijímali i Stanislav Doubek a Lubomír Dolenský. S tímto postojem však zůstával uvnitř bozkovské organizace KSČ osamocen i kvůli generační bariéře. Vedení bozkovských komunistů tvořilo několik předválečných ultrakonzervativních členů KSČ, v té době už penzistů, kteří v srpnu 1968 otevřeně podporovali okupaci Československa armádami Varšavské smlouvy. I ostatní mladší členové byli stále podstatně starší než Miroslav Jeník. Navíc si nikdo z nich netroufal vyslovit vlastní názor a všichni raději volili taktiku tichého vyčkávání na instrukce z vyšších míst.⁹

Na rozdíl od nich se Miroslav Jeník, Stanislav Doubek a Lubomír Dolenský v srpnových dnech, podobně jako většina řadových občanů i velká část členů KSČ, přirozeně ztotožnili s odmítavým stanoviskem k okupaci své země. Tento postoj byl navíc u Miroslava Jeníka významně posílen osobním prožitkem tragické události v Desné (viz dále). Postavili se proto na stranu reformní části vedení KSČ v čele s Alexandrem Dubčekem, které pro ně v té době symbolizovalo

jediný legitimní politický směr hájící státní suverenitu a linii dalšího uvolňování poměrů ve společnosti.

Každý z nich strávil první den okupace jinde. Stanislav Doubek pracoval na stavbě mimo Bozkov, odkud spolu s kolegou odjel do Semil na náměstí, kde probíhaly protestní akce. Lubomír Dolenský sledoval události u sousedů, kteří vlastnili televizi.¹⁰ Nejdramatičtější zážitky si odnesl Miroslav Jeník, jenž byl v té době zaměstnán na stavbě provozního zázemí Bozkovských dolomitových jeskyní, jež byly připravovány ke zpřístupnění pro veřejnost.¹¹ Ráno sice přišel jako obvykle do zaměstnání, ale na práci neměl za mimořádných okolností nikdo ani pomyslení. Místo toho společně se svým bratrem Ladislavem a kolegou Rudolfem Šourkem odjel svým soukromým vozem do Desné, kde předpokládali konání protestních akcí.

Právě ve chvíli, kdy Miroslav Jeník s bratrem a kolegou přijeli na okraj Desné, dohnalo je jedno z vozidel zásobovací kolony druhého sledu sovětských invazních vojsk, které předtím předjeli v nedalekém Kořenově. V důsledku příliš rychlé jízdy při sjezdu z prudkého táhlého kopce sovětský voják Vhoura Bajr Gricenko za volantem cisternového vozu s vlečkem nezvládl řízení a v levotočivé zatáčce bočně narazil do budovy Jabloneckých sklár. Střetu s nákladním vozem ZIL plně naloženým ben-

zinem unikl maličký Fiat 600 Miroslava Jeníka pouze díky pohotovému reakci jeho řidiče. Z rozbité cisterny se vylil benzín, který se po chvilce vznítil a vybuchl. Cisterna z vleku vylétla při výbuchu do vzduchu a dopadla opodál na silnici. Vzduchem létaly kanystry a sudy, které byly upevněny po stranách auta. Od požáru vzplála i budova továrny, hořela silnice pokrytá rozličnými pohonnými hmotami, z kanálů, kam natekl benzín, šlehal plameny. K nebi stoupal hustý mrak černého kouře. Tlaková vlna a žár zasáhly i lidi okolo.¹²

Bezprostředně po opuštění auta, se kterým se mu podařilo vycouvat mimo dosah plamenů, spatřil Miroslav Jeník ženu ležící na zemi, kterou kvůli velké brašně na kolečkách poblíž ní pokládal za listonošku.¹³ Hořely jí vlasy a šaty. Společně s bratrem a kolegou ji odtáhli dál od ohně, pomocí deky uhasili a zajistili její převoz do nemocnice. Jeho samého prudký žár sálající z ohně popálil především na hlavě a v obličeji. Měl spálené vlasy, řasy, obočí a na mnoha místech propálené oblečení. Stejně dopadli i jeho bratr a kolega. U Miroslava Jeníka se navíc záhy projevilo trvalé poškození zraku, v jehož důsledku musel začít nosit brýle a přestat hrát fotbal za bozkovské družstvo.¹⁴

Tolik štěstí jako Miroslav Jeník a jeho společníci ale neměla Marie Vodáková (*1894) a její vnučka Dagmar Škavová (*1960), které se v době

9 Tamtéž.

10 Vlastnictví televizního přijímače nebylo v roce 1968 zdaleka takovou samozřejmostí jako dnes. Proto v té době bylo běžné, že se při různých událostech v bytech nebo domech majitelů televizoru shromažďovali ke společnému sledování zpráv i lidé z okolí, kteří nepatřili do okruhu rodiny nebo blízkých přátel.

11 Bozkovské dolomitové jeskyně byly stavebně upravovány v letech 1966–1969. Viz *Historie objevování* (autor neuveden), dostupné z www.bozkovske-jeskyne.cz [k 26. 1. 2010].

12 BARTA, Milan – CVRČEK, Lukáš – KOŠICKÝ, Patrik – SOMMER, Vítězslav: *Oběti okupace. Československo, 21. srpen – 31. prosinec 1968*. ÚSTR, Praha 2008, s. 76–77.

13 Pravděpodobně se jednalo o Hanu Kosinovou (*1920).

14 Miroslav Jeník v atmosféře okupované země a nastupující normalizace raději přímou souvislost mezi zhoršením svého zraku a tragédií v Desné zatajil i ošetřujícím lékařům. V důsledku toho se mu ji se čtyřicetiletým odstupem při odškodňovacím řízení nepodařilo prokázat. Viz *Soukromý archiv Miroslava Jeníka*, Rozhodnutí Ministerstva vnitra o odškodnění Miroslava Jeníka z 8. ledna 2008, č. j. P-1251/2005.

Jedna z obětí havárie sovětské vojenské cisterny v Desné 21. srpna 1968

Foto: SOKA Liberec

nehody vracely po ulici domů z nákupu. Obě zemřely v plamenech.¹⁵ Na místě nehody, jejíž viník nebyl nikdy potrestán,¹⁶ byl umístěn provizorní kříž, kam lidé přinášeli květiny. Poslední rozloučení s oběťmi v libereckém krematoriu 26. srpna 1968 se stalo masovou demonstrací proti

okupaci.¹⁷ Příznačné pro normalizační režim bylo jeho úsilí vymazat tragédii v Desné z paměti lidí.¹⁸ Účastníky pietního shromáždění k jejímu prvnímu výročí monitorovala Bezpečnost. V následujících letech už nebylo možné si tuto událost veřejně připomínat vůbec. Kříž z místa nehody

nechali komunisté odstranit a zne-možnili také instalaci pamětní desky, kterou pořídili pracovníci nedaleké sklárny. Deska proto mohla být na místo neštěstí osazena až v roce 1990.¹⁹

Po uhašení požáru a uvolnění průjezdu, což trvalo několik hodin, vy-

15 Kromě obětí na životech a zraněných měla nehoda sovětské vojenské cisterny v Desné 21. srpna 1968 za následek také značné materiální škody. Jenom Jablonecké sklárny utrpěly na svých budovách škodu za více než 1 milion Kčs. Pro srovnání: bochník chleba v té době stál 2,60 Kčs, průměrný měsíční plat byl 1750 Kčs a vůz střední třídy Škoda MB 1000 se prodával za 45 600 Kčs. Zdroj: *Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1969*. SNTL a Nakladatelství Alfa, Praha a Bratislava 1969, s. 23 a 459–460.

16 Posádce sovětské cisterny se podařilo z nehody vyvážnout bez zranění. Krátce poté na rozkaz sovětského důstojníka odjela z místa nehody v jiném voze invazních vojsk a definitivně se tak ocitla mimo dosah československých orgánů. Podrobněji k vyšetřování a trestání kriminální činnosti příslušníků okupačních armád BARTA, Milan – CVRČEK, Lukáš – KOŠICKÝ, Patrik – SOMMER, Vítězslav: *Oběti okupace*, s. 16–18.

17 Poslední rozloučení v libereckém krematoriu 26. srpna 1968 bylo kromě Marie Vodákové a Dagmar Škavové věnováno také Stanislavu Veselému, kterého postřelili sověští vojáci 21. srpna 1968 v Liberci a on utrpěným zraněním podlehl 24. srpna 1968 v nemocnici.

18 V důsledku osobního prožitku tragické události v Desné začal Miroslav Jeník vnímat odpor proti okupaci Československa jako svou osobní záležitost a snažil se v tomto smyslu působit i na své okolí. Později se pokoušel kontaktovat pozůstalé po obětech a sbírat dokumenty o celé události, aby neupadla v zapomnění.

19 BARTA, Milan – CVRČEK, Lukáš – KOŠICKÝ, Patrik – SOMMER, Vítězslav: *Oběti okupace*, s. 76–77.

Pamětní kříž na místě tragédie z 21. srpna 1968 v Desné.

Stav před srpnem 1969.

Foto: archiv Miroslava Jeníka

razil Miroslav Jeník i se svým bratrem a kolegou zpět do Bozkova, kde je provizorně ošetřila jeho manželka,²⁰ která pracovala jako zdravotní sestra. Vzhledem k rozsahu a povaze jejich zranění je poslala na další ošetření do semilské nemocnice, po němž byli všichni propuštěni do domácí péče.

Následující den se Miroslav Jeník setkal v Bozkově s Lubomírem Dolenským a Stanislavem Doubkem a vylíčil jim události v Desné. Společně se pak vpozdvečer 22. srpna 1968 podíleli na vylepování letáků a pomalování zdí bozkovských domů protioкупаčními hesly a jmény předních stranických a státních představitelů

Alexandra Dubčeka, Oldřicha Černíka a Čestmíra Císaře. Nápis „Dubček“ namalovali vápnem i na kostelní věž. Protože byl velmi vysoko, nikdo si dlouho netroufal k němu vylézt, aby ho smazal. Nápis časem značně vybledl, přesto byl na kostelní věži patrný až do začátku 80. let. Stal se jakousi atrakcí pro návštěvníky Bozkova, kteří si ho často fotografovali.²¹

Protiokupační výzdoba se však nezamlouvala vedení obce, které se snažilo pomocí obecního rozhlasu apelovat na autory nápisů na zdech, aby je smazali. Jako argument byly využity obavy z násilné akce invazních vojáků vůči obyvatelům Bozkova. Přestože se v prvním období okupace takové případy na různých místech Československa opravdu staly,²² nenašel se nikdo, kdo by nápis smazal.

Vedení komunistické strany a státu vytyčilo po svém návratu z Moskvy jako prvořadý úkol rychlou konsolidací poměrů, přičemž výměnou za vlastní ústupky předpokládalo brzký odchod okupačních vojsk a zachování alespoň části reformní politiky. Vzhledem k obrovské popularitě a takřka celonárodní podpoře, kterou reformní část Dubčekova stranického vedení na sklonku srpna 1968 získala, se jí podařilo přesvědčit také širokou veřejnost, aby zanechala otevřeného odporu proti okupaci.

Výjimkou nebyli ani občané Bozkova. Situace se tu stejně jako ve zbytku Československa podstatně zklidnila. Stanislav Doubek a Miroslav Jeník se vrátili zpátky ke každodennímu zaměstnání. Lubomír Dolenský byl už po dvou dnech strávených doma odvolán z dovolené zpět k útvaru, u něhož mezitím došlo

20 Miroslav Jeník se oženil krátce předtím, 1. června 1968. Stanislav Doubek a Lubomír Dolenský byli v té době ještě svobodní.

21 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořázený autorem článku 17. května 2009.

22 Cizí jednotky často zahajovaly palbu kvůli maličkostem a výjimkou nebyla ani bezhlavá střelba bez jakéhokoliv důvodu. Názornou ukázkou takové události je incident, který se odehrál 25. srpna 1968 v Prostějově a při němž sovětsí vojáci, které při průjezdu městem rozrušila ztráta orientace způsobená záměrně poškozeným dopravním značením, bezdůvodně spustili střelbu do lidí, tři z nich zabili a devět dalších zranili. K objektům poškozeným střelbou patřila mimo jiné i místní mateřská škola, kde naštěstí nikdo nebyl zraněn. SOKA Prostějov, fond (dále jen f.) MěNV Prostějov, plenární zasedání 1968, 2. mimořádné plenární zasedání 26. 8. 1968.

k naprostému rozkladu morálky. Vojáci na protest proti okupaci mimo jiné obrousili z přezek svých opasků pěticipé komunistické hvězdy. Lubomír Dolenský měl za několik dnů odejít do civilu, ale nakonec byl nasazen v Praze k posílení ostrahy banky ve Vodičkově ulici, a domů se proto dostal až koncem září 1968.

VE VÍRU „KONTRAREVOLUCE“

Podzim roku 1968 a začátek zimy 1969 se v Bozkově i na celém Semilsku nesyly ve znamení klidu, což bylo možná dáno také určitou odlehlostí tohoto regionu od centra dění v Praze a jiných velkých městech. Žádnou významnější protiokupační aktivitu zde nevyvolal ani vynucený podpis a ratifikace²³ *Smlouvy mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o podmínkách dočasného pobytu sovětských vojsk na území Československé socialistické republiky* v podobě, jak ji připravilo sovětské vedení, ani výročí 28. října a 17. listopadu.

Z pasivity vyburcovala Lubomíra Dolenského, Stanislava Doubka a Miroslava Jeníka smrt studenta Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze Jana Palacha v lednu 1969. V přímé reakci na ni vtrhli v obci Roztoky u Semil na schůzi členů Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti, kteří byli většinou společností vnímání jako oddaní

stoupenci komunistické strany, a hlasitými projevy její průběh narušili takovým způsobem, že musela být předčasně ukončena. Narušili také schůzi v bozkovské sokolovně, když po jejich účastnících uprostřed jednání žádali minutu ticha za Jana Palacha. Naštěstí pro trojici mladých mužů je ani tehdy, ani později nikdo neudal na Bezpečnosti.²⁴

Kromě opozice proti politice ústupků vůči Sovětskému svazu a opětovnému utahování poměrů ve společnosti se aktivizovaly také bezvýhradně prosovětské síly, vnímající srpnovou invazi cizích armád do Československa jako bratrskou internacionální pomoc, jež byla v jejich očích jediným možným řešením fatálních chyb navršených dubčkovským vedením KSČ.²⁵

Odras tohoto trendu pronikl i na Semilsko, kde se 14. února 1969 v místním kině konalo družební setkání členů Svazu československo-sovětského přátelství se zástupci sovětské ambasády a posádky okupačních vojsk z nedalekého Turnova.²⁶ Dozvěděli se o něm také Lubomír Dolenský, Stanislav Doubek a Miroslav Jeník, kteří byli zvědaví, jestli se na kolaboračním aktivu objeví někdo z Bozkova.²⁷

Vyrazili proto v určený den před semilské kino, kde se připojili k početné skupině převážně mladých lidí, kteří sem přišli vyjádřit nesouhlas

s konáním této akce. Shromáždění vytvořilo jakousi „uličku hanby“, již museli projít většinou postarší účastníci večera družby se sovětskou armádou. I po zahájení programu v kině zůstali lidé shromáždění před budovou a snažili se atmosféru uvnitř narušit alespoň skandováním hesel: „V kině každá zdechlina Rusáky dnes objímá!“ nebo „V kině je dnes velký akt, táhne odtud divný smrad!“ apod.²⁸

Mezi účastníky družebního setkání se pohybovalo větší množství místních i přespolních příslušníků Státní bezpečnosti (dále StB) a Veřejné bezpečnosti (dále VB) s cílem chránit toto setkání před případnými násilnostmi ze strany jeho odpůrců. Mnoho příslušníků přišlo v civilu, ale přesto byli ozbrojeni. Aktivita demonstrantů je silně rozčillovala. Před půlnocí dali průchod svým emocím a zaútočili na účastníky protestu s takovou intenzitou, že někteří z nich museli být hospitalizováni. Už předtím se jim podařilo několik osob vtáhnout do kina, kde je nemilosrdně zbili. Mezi nimi i Karla Hádku (*1946), jenž v Semilech patřil ke známým opozičním aktivistům.²⁹ Brutalita rozrušených účastníků družebního večera vůči němu dosáhla tak neúnosné intenzity, že ho pod svou ochranu vzali přítomní sovětské vojáky (sic!), kteří kolem něj vytvořili kruh a zabránili tím dalšímu lynčování.³⁰

23 Smlouva byla ratifikována 18. října 1968.

24 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořázený autorem článku 17. května 2009.

25 V září a říjnu 1968 proběhly v českých zemích akce předválečných členů strany za přítomnosti sovětských armádních důstojníků, diplomatů či novinářů, převážně úspěšně inscenované jako podpora sovětské okupace a konsolidaci společenských poměrů. URBÁŠEK, Pavel: Jak „pancéřové divize“ bránily socialismus. K úloze ultraradikální levice v letech 1968–1970. *Listy. Dvoutřetník pro kulturu a dialog*, 2006, č. 4, dostupné z www.listy.cz [k 26. 1. 2010].

26 Průběh semilských událostí je celkem podrobně popsán v článku Ludvíka Vaculíka, jemuž se podařilo proniknout dovnitř kina přímo mezi účastníky. VACULÍK, Ludvík: Proces v Semilech. *Listy*, r. II, č. 9, 6. 3. 1969, s. 1–4. Z opačného názorového spektra tytéž události reflektuje článek L. B. (uvedeny pouze iniciály): Dvojí setkání se Semily. *Svět socialismu*, r. 2, č. 12, 19. 3. 1969.

27 Této akci se nemohl zúčastnit kdokoli z ulice, ale pouze lidé považovaní jejími organizátory za spolehlivé, kteří obdrželi písemnou pozvánku.

28 VACULÍK, Ludvík: *Proces v Semilech*.

29 Kvůli zranění ledviny a silnému otřesu mozku utrpeným v semilském kině musel být Karel Hádek hospitalizován. Ještě v roce 1969 byl za opoziční politickou činnost odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V pozdějších letech normalizace byl donucen k emigraci do SRN.

30 VACULÍK, Ludvík: *Proces v Semilech*.

Převlékárna s vypěšenými protiokupačními materiály poblíž vstupu do bozkovských jeskyní v létě 1969

Foto: archiv Miroslava Jeníka

Lubomíru Dolenskému, Stanislavu Doubkovi i Miroslavu Jeníkovi se násilné střety vyhnuly. Pouze Miroslav Jeník chytil před kinem za rameno (aniž by ho zranil) jednoho z bozkovských ultrakonzervativců Josefa Kurfiřta, jenž se spolu se svým synem chystal zúčastnit družebního večera, a řekl mu, že je bozkovský zrádce a že mu to nikdy nezapomene. V invektivách na Kurfiřtovu adresu pak pokračovali okolostojící účastníci protestu, ale nikdo z nich ho fyzicky nenapadl, takže mohl ve zdraví vstoupit do kina.³¹

Na sklonku března 1969 přitáhl pozornost drtivé většiny občanů Československa hokejový šampionát ve Švédsku, na němž československý výběr v průběhu jednoho týdne dvakrát po sobě porazil sovětskou reprezentaci. Po druhém vítězství vypukly po celém Československu v masovém měřítku spontánní oslavy, jež měly kromě sportovního charakteru také politický podtext. Lidé porážku sovětského týmu vnímali jako odplatu za srpnovou invazi. Pouliční oslavy na řadě míst přerostly v protiokupační vystoupení, někde dokonce v ničení sovětského majetku a střety s Veřejnou bezpečností.³²

Vítězství československých hokejistů oslavovali v noci z 28. na 29. března 1969 také Stanislav Doubek, Lubomír Dolenský a Miroslav Jeník. Nevyrázili do žádného z velkých měst, v nichž se odehrála protisovětská vystoupení, ale vypravili se do okrajové části Semil, kde odpalovali vojenské světlice, a pak se vrátili domů.³³

Výtržnosti po druhém vítězství nad sovětským výběrem posloužily k vystupňování tlaku Moskvy a jejích československých exponentů na

31 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořizený autorem článku 17. května 2009.

32 K průběhu tzv. hokejových událostí a jejich důsledkům viz KALOUS, Jan: ČSSR-okupanti 4:3. Analýza jedné březnové noci. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 2, s. 21–43.

33 V období socialistické diktatury byla zábavní pyrotechnika pro obyčejné lidi nedostupným zbožím. Na slavnostní ohňostroje proto řadoví občané zpravidla používali nelegálním způsobem získanou vojenskou pyrotechniku (světlice, roznětky atp.), která byla příčinou velkého množství vážných úrazů, spojených především se silvestrovskými oslavami.

urychlené provedení v zákulisí připravované výměny prvního tajemníka ústředního výboru KSČ. Na dubnovém plenárním zasedání byl Alexander Dubček nahrazen Gustávem Husákem. Tuto změnu reflektovali také Stanislav Doubek, Lubomír Dolenský a Miroslav Jeník, kteří ji vnímali jednoznačně negativně. Husákův nástup pro ně symbolizoval definitivní odklon KSČ od jakýchkoliv pokusů o reformy, spojený s bezvýhradně vstřícným politickým kurzem vůči Sovětskému svazu a jeho představám o rychlé „konsolidaci“ československých poměrů.

Rozhodli se proto podniknout nějakou akci, jež by co největšímu počtu lidí připomněla srpnovou okupaci a její oběti z řad československých občanů. Vzpomněli si přitom na nevyužitou pouliční vývěsku rozpadlé organizace ČSM v Bozkově. Od podzimu 1968 všichni společně pracovali jako zaměstnanci Hutě pro obnovu památek se sídlem v Hostinném nad Labem na výstavbě povrchového zázemí Bozkovských dolomitových jeskyní, jejíž poslední etapa byla dokončována za provozu po slavnostním otevření jeskyní pro veřejnost 2. května 1969.³⁴ Využili proto vysoké návštěvnosti jeskyní a vitrínu, do níž umístili výstřižky článků z novin a časopisů věnovaných událostem v srpnu 1968, pověsili na boudu poblíž vchodu do jeskyně, jež jim sloužila jako převlékárna. Kromě toho připevnili na stěnu boudy další materiály, které se nevešly do vitríny – článek ze srpna 1968 a plakát s karikaturou Varšavské smlouvy. Kolem skřínky ještě umístili několik papírových československých vlajek s černým pruhem. Na pracovišti také z amplionu pouštěli hlasitě Svobod-

nou Evropu, aby ji mohli slyšet i návštěvníci jeskyní.

Navzdory značnému množství lidí, kteří zhlédli protiokupační prezentaci a vyslechli vysílání Svobodné Evropy (přitom ne všichni reagovali pozitivně), přišlo první udání až na sklonku července 1969. K jeskyním byla vyslána tříčlenná hlídka VB, která podle záznamu pozdě odpoledne 29. července 1969 na místě narazila na vedoucího výstavby Jana Lukáška a skupinu dělníků posedávajících po práci u piva, kteří odmítli odstranit „závadný“ materiál, přičemž se někteří z dělníků, včetně Stanislava Doubka, příslušníkům navíc posmívali. Vzhledem k tomu, že příslušníci VB neměli početní převahu umožňující jim vynutit své požadavky silou, rozhodli se raději vzdát a vitríny se zmocnit lstí. Na stavbu se vrátili při „náhodné kontrole“ v noci z 12. na 13. srpna 1969, kdy zde nikdo nebyl, bez překážek se zmocnili všech „závadných“ materiálů a odvezli je na oddělení VB do Semil, které je předalo StB.³⁵

Pamětníci uvádějí ještě jeden neúspěšný pokus o zabavení jejich vývěsky, který měl proběhnout krátce před jejím nočním odcizením. Podle jejich líčení se příslušníci VB dostavili tentokrát dopoledne, ale vzhledem k silně vyostřené situaci na místě, jež hrozila přerůst v násilný konflikt se stavebními dělníky, opět raději odjeli s nepořízenou.³⁶ O této události se však ve služebních záznamech nevyskytují žádné zmínky. Vzhledem k neobvyklým okolnostem nočního zmizení vývěsky, jež neodpovídalo jejich představám o metodách VB a o němž příslušníci VB ani později nikoho z nich úředně neinformovali, domnívali se Stanislav Doubek, Lu-

bomír Dolenský, Miroslav Jeník i jejich kolegové ze stavby, že vitrínu i s ostatními materiály ukradli a zničili bozkovští komunisté. V reakci na to Miroslav Jeník ručně napsal na plakát oznamující konání taneční zábavy, který byl vyvěšený na převlékárně, heslo „Na 21. srpen 1968 nezapomeneme“. Text stejného znění vyryl Lubomír Dolenský do betonového víka opodál stojícího kalojemu.³⁷ Kromě toho v té době na různých místech na veřejnosti zpívali písničky Běž domů, Ivane! Až bude Gustáv Husák viset na větvi.

V období těsně před prvním výročím invaze cizích vojsk do Československa přinesli na stavbu několik letáků, jež získali od Karla Hádky. Přepisováním na psacím stroji jich několik rozmnožili³⁸ a s jejich obsahem seznámili své kolegy. Jednalo se především o tzv. deset bodů (nezaměňovat s peticí skupiny intelektuálů nazvanou *Deset bodů* ze srpna 1969, jež vyjadřovala nesouhlas s politikou KSČ a stavem občanských svobod v zemi), jež vyzývaly československé občany v den 21. srpna 1969 k bojkotu hromadné dopravy, návštěv kin, divadel, restaurací a kaváren, velkých nákupů v obchodech, četby novin a časopisů. Lidé měli vyzdobit hroby obětí okupace z roku 1968, v poledne na svých pracovištích pět minut stávkovat a řidiči na stejnou dobu zastavit dopravu v ulicích. O všech těchto akcích měli být informováni lidé v zahraničí, kteří je měli propagovat a veřejně vyzývat světové instituce k vyhlášení 21. srpna jako dne hanby.

Dále byl šířen leták s kritickým vystoupením Karla Kyncla na adresu Gustáva Husáka, předneseným na plenárním zasedání městského výboru KSČ v Praze 2. června 1969.

34 Historie objevování (autor neuveden), dostupné z www.bozkovske-jeskyne.cz [k 26. 1. 2010].

35 Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), f. Vyšetřovací spisy – Hradec Králové (dále jen HK-V), vyšetřovací spis a. č. V-3600 HK.

36 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořázený autorem článku 17. května 2009.

37 Tamtéž.

38 Letáky přepisovala na psacím stroji na svém pracovišti Milada Jeníková (manželka Miroslava Jeníka). Tamtéž.

Příslušník pořádkových sil na dolním konci Pražské ulice v Liberci dne 21. 8. 1969 hází proti rozptýleným skupinám demonstrantů granáty se slzným plynem

Foto: ABS

V neposlední řadě byla šířena výzva k zasílání dopisů pro OSN prostřednictvím rakouské a švýcarské ambasády, v nichž měli občané požadovat odchod sovětských vojsk z Československa a svobodné volby pod dozorem OSN.

V roce 1969 připadl 21. srpen na čtvrtek, proto se Lubomír Dolenský, Stanislav Doubek a Miroslav Jeník sešli ráno na pracovišti jako v jiné pracovní dny. Domnívali se, že masové projevy občanského odporu mohou zvrátit nastoupený normalizační politický kurz. Kolem desáté hodiny dopoledne proto vyrazili na

motocyklech do Liberce, kde své stroje odstavili nedaleko benzinové pumpy a pěšky se vypravili na náměstí Bojovníků za mír (dnes nám. Dr. E. Beneše). Zde se nacházel pomník libereckým obětím invaze v srpnu 1968, k němuž lidé od rána kladli květiny a zapalovali u něj svíčky.

Ve chvíli, kdy na místo dorazila trojice aktérů tohoto příběhu, byl už pomník obklíčen příslušníky pořádkových jednotek, kteří začali pietní výzdobu likvidovat. Toto počínání vyvolalo rozhořčenou reakci shromážděných lidí, která přerostla v hromadné pouliční střety³⁹ s příslušníky

bezpečnostních sil, jejichž ohnisko se po vytlačení demonstrantů z náměstí Bojovníků za mír přesunulo do přilehlé Pražské ulice a jejího blízkého okolí, kde pokračovaly až do časných ranních hodin. Na místě se pohybovalo několik tisíc demonstrantů, jejichž počet ještě stoupl po druhé hodině odpolední, kdy dorazili další lidé, jimž skončila pracovní doba. V tu chvíli vyhodnotil velitel zásahu situaci jako kritickou a žádal o další posily.⁴⁰

Pořádkové jednotky se mezitím pokoušely vytlačit demonstranty z Pražské ulice pomocí slzného plynu, který používali příslušníci SNB,

³⁹ Na stejném místě došlo ke střetu zásahových jednotek se zhruba čtyřmi stovkami demonstrantů už předchozího večera kolem 20.00 hod. Rozehnat se je podařilo až kolem 23.45. *Národní archiv* (dále jen NA), f. Archiv ÚV KSČ, Předsednictvo ÚV KSČ 1966–1971, sv. 101, a. j. 169, b. 1, Zpráva o průběhu událostí v srpnových dnech a o výsledcích opatření přijatých k zabezpečení klidu, veřejného pořádku a bezpečnosti v ČSSR z 1. 9. 1969.

⁴⁰ Tamtéž.

Rozbitá a vyrabovaná výloha prodejny obuvi na rohu Pražské ulice v Liberci brzy ráno 22. srpna 1969

Foto: ABS

a světlic vystřelovaných přímo proti lidem milicionáři. Demonstranti jim odpovídali především dlažebními kostkami a skobíčkami vystřelovanými z praků. Kromě toho se pokoušeli stavět barikády. Lubomír Dolenský se navíc podílel na neúspěšném pokusu nastartovat opodál odstavený pásový buldozer a prorazit s jeho pomocí kordon.⁴¹

Proti demonstrantům vyrazily vodní stříkačky, ale jejich nasazení nepřineslo očekávaný efekt. Kromě příslušníků SNB a Lidových milicí byli do zásahových jednotek zařazeni také

vojáci základní služby ČSLA. Na Miroslava Jeníka, Lubomíra Dolenského a Stanislava Doubka však shodně působili demoralizovaným a laxním dojmem, který potvrzovalo i jejich náhodné setkání s odloučenou skupinkou vojáků posedávajících stranou střetů. Ve chvíli, kdy vojákům začali vytýkat, že jdou proti vlastním lidem, se tito ohradili a prohlásili: *Nám nevěřej* a ukazovali prázdné zásobníky svých zbraní.⁴²

Střety pokračovaly i po setmění, kdy navzdory úbytku demonstrantů nabraly na větší intenzitě. Poškozeny

byly výlohy obchodů v dolní části Pražské ulice, některé z nich začaly po zásazích světlicemi hořet. Mezi demonstranty se vmísili také lidé, kteří chtěli protest proti okupaci zneužít k rabování, což obratem využila režimní propaganda k pokusům o mediální diskreditaci celé demonstrace a degradaci jejích účastníků na úroveň obyčejných kriminálních živlů.⁴³ Se skupinkou zlodějů snažících se vyrabovat zboží z rozbitých výloh se setkali také Lubomír Dolenský, Stanislav Doubek a Miroslav Jeník, kteří tyto lidské straky

41 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořizený autorem článku 17. května 2009.

42 Tamtéž.

43 Média „očistěná od kontrarevolučních a pravicově oportunistických živlů“ rozjela v tomto smyslu široce pojatou dezinformační kampaň. Rozbité a vykradené liberecké výlohy se objevily například v tiskovině JANÍK, Karel – STANÍK, Ota: *Neprošli... Dokumentární reportáž ze srpnových dnů 1969*. Rudé právo (bližší vydavatelské údaje neuvedeny), kde byly na vrub „kontrarevoluce“ připsány také oběti střelby pořádkových sil.

zahnali na útěk.⁴⁴ Avšak určitě ne všude se krádežím podařilo zabránit. Na druhou stranu dokonale „vymetené“ výlohy na propagandistických fotografiích vybízejí k úvahám, zda skutečný rozsah rabování nebyl pro účely mediální kampaně podstatně zvětšen a většina vykradených výloh nebyla naaranžována pořádkovými silami až po skončení protestů.

Postupem noci ubývalo účastníků demonstrace. Před půlnocí opustili Liberec i Lubomír Dolenský, Stanislav Doubek a Miroslav Jeník. V té době se na místě stále pohybovalo okolo tří stovek lidí, jejichž odpor zásahové jednotky zlomily až kolem půl třetí ráno.⁴⁵ Druhý den všichni tři normálně nastoupili do práce.

V Bozkově místní komunisté stavěli hlídky, aby zabránili jakýmkoliv protiokupačním projevům. V noci z pátku na sobotu 23. srpna 1969 však polevili v ostrážitosti, čehož využila skupina mladistvých a nezletilých ve složení: Josef Kurfiřt (*1952),⁴⁶ Miroslav Balatka (*1955), Zdeněk Hlava (*1954) a jeho bratr Stanislav (*1955), kteří pomalovali ulice Bozkova hesly *hanobícími socialistické státní zřízení, jeho představitele a představitele SSSR*.⁴⁷ Navíc na špičku vysokého stromu poblíž kostela umístili československou státní vlajku s černou stuhou. Někteří z místních si mysleli, že se jedná o další akci Lubomíra Dolenského, Stanislava Doubka a Miroslava Jeníka. StB však později vypátrala

a usvědčila právě původce. Vzhledem ke svému nízkému věku nebyli Miroslav Balatka a Stanislav Hlava stíháni vůbec, Zdeněk Hlava a Josef Kurfiřt byli podle tzv. obuškového zákona neboli zákonného opatření č. 99/1969 Sb. odsouzeni k podmíněným trestům v trvání dvou, respektive čtyř měsíců.⁴⁸

V té době se už smyčka stahovala také kolem nic netušícího Lubomíra Dolenského, Stanislava Doubka a Miroslava Jeníka. Důkazy o jejich činnosti se sbíhaly u vyšetřovatele semilské StB, kapitána Vladimíra Tůmy, jenž se mimo jiné aktivně podílel na únorových násilnostech v místním kině. Dne 24. listopadu 1969 zkušeně udeřil na nejslabší článek kolektivu bývalých pracovníků na stavbě zázemí Bozkovských jeskyní, jímž byl mistr Jan Lukášek (*1916). Ten byl v té době trestně stíhán za úraz osoby, jež spadla do výkopu na kanalizaci v Železném Brodě, který nebyl řádně zajištěn. Přesně podle Tůmova předpokladu se Jan Lukášek pokoušel zachránit především sám sebe a vypovídal proti svým podřízeným.⁴⁹

O dva dny později byl přímo na pracovišti v Železném Brodě zatčen Stanislav Doubek.⁵⁰ Když se o jeho zatčení dozvěděli Miroslav Jeník a Lubomír Dolenský, ukryli se, aby získali čas kontaktovat svého kamaráda, který byl ještě večer téhož dne po úplném doznání propuštěn, zjistit, co Bezpečnost ví, a domluvit s ním spo-

lečnou výpověď. To se jim nepodařilo. Hned druhý, resp. třetí den byli vypátráni a zatčeni také. Při jejich výslechu měl kapitán Tůma v rukou všechny trumfy. Miroslav Jeník vzpomíná: *Přespál jsem u manželky v Semilech v nemocnici, kde dělala sestru. Pak mě v Brodě před nádražím sebrali. Stan- da u toho byl a řval: „Je to v prdeli, vědí všechno.“ Na vazbu nás nedali. Jenom nás tím strašili. Dost jsem se toho bál, do té doby jsem s policií nic neměl. Vy- slýchal mě kapitán Tůma a ještě jeden. Do oběda jsem zapíral – to bylo samé „nevím, nepamatuju se“. Pustili mě ještě na oběd a pak to začalo. Vytáhli vitrínu a letáky – věděli všechno, už nebylo co zapírat. Taky mi nabízeli kafe. Jedna známá doktorka mě předtím va- rovala, abych na policii nic nepil, že se mě můžou pokusit omámit. Když jsem uvařené kafe odmítl, kapitán Tůma měl vztek. Večer mě pustili.*⁵¹

Přestože kapitán Tůmovi nedalo moc práce zlomit trojici mladíků zcela postrádajících zkušenosti s policejním vyšetřováním, přece jen se jim podařilo s přispěním svědeckých výpovědí bývalých kolegů leccos zachránit. StB se nedozvěděla nic o jejich přítomnosti v Liberci 21. srpna 1969. Také se jim podařilo přesvědčit kapitána Tůmu, že vývěsku umístili na stavbě nedlouho po okupaci v roce 1968 v důsledku „pomýlení“ způsobeného tehdejší všeobecnou atmosférou.

Ze Semil pak putoval jejich spis na StB do Hradce Králové, kde proti nim

44 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořizovaný autorem článku 17. května 2009.

45 Podle oficiálních údajů bylo v Liberci 21. srpna 1969 zatčeno 50 osob. NA, f. Archiv ÚV KSČ, Předsednictvo ÚV KSČ 1966–1971, sv. 101, a. j. 169, b. 1, Zpráva o průběhu událostí v srpnových dnech a o výsledcích opatření přijatých k zabezpečení klidu, veřejného pořádku a bezpečnosti v ČSSR z 1. 9. 1969. Celkový počet stíhaných lidí může být větší, protože Bezpečnost v následujících dnech rozjela pátrací akci podle fotodokumentace pořizené při nepokojích. Ani další údaje dosud nemají přesnou podobu. Počet zraněných příslušníků zásahových sil není jasný, protože se zatím nepodařilo dohledat výkazy vedené zvlášť za Liberec. Množství zraněných demonstrantů pro změnu zkresluje záměrné obcházení jejich evidence ze strany ošetřujících lékařů, takže výsledná čísla jsou zjevně příliš nízká.

46 Mladistvý Josef Kurfiřt neměl žádnou příbuzenskou vazbu se svým jmenovcem Josefem Kurfiřtem, konzervativním členem KSČ.

47 ABS, f. Objektové svazky – Hradec Králové (HK-OB), objektový svazek „Letáky“ r. č. 7507 HK.

48 Tamtéž.

49 ABS, f. HK-V, vyšetřovací spis a. č. V-3600 HK.

50 Stavba zázemí Bozkovských dolomitových jeskyní byla v té době už ukončena.

51 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořizovaný autorem článku 17. května 2009.

Zbytky barikády v centru Liberce brzy ráno 22. srpna 1969

Foto: ABS

bylo 9. dubna 1970 zahájeno trestní stíhání pro trestné činy pobuřování, hanobení republiky a jejího představitele, hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele, podněcování k těmto trestným činům a poškozování zájmů republiky v zahraničí. Miroslav Jeník byl navíc stíhán za pomluvu a násilí proti jednotlivci a skupině obyvatel kvůli svým výrokům na adresu Josefa Kurfiřta 14. února 1969 před semilským kinem,⁵² čehož využili konzervativci v bozkovské organizaci KSČ a vyloučili Miroslava Jeníka už v listopadu 1969 ze strany.⁵³

V polovině dubna 1970 byly doručeny posudky na jednotlivé obvině-

né. Zatímco z bozkovského MNV přišlo celkem pozitivní hodnocení, pracovník ředitelství Hutě pro obnovu památek v Hostinném nad Labem, jenž je osobně vůbec neznal, je vykreslil jako opilce a flákače. Dne 5. srpna 1970 podala Okresní prokuratura v Semilech obžalobu. Podle ní se obžalovaní Dolenský, Doubek a Jeník dopustili vyvěšením protiokupačních materiálů na stavbě zázemí bozkovských jeskyní a veřejným zpíváním písní Běž domů, Ivane! a Až bude Gustáv Husák viset na větvi pobuřování a hanobení republiky a jejího představitele. Miroslav Jeník a Stanislav Doubek se šířením opozičních letá-

ků těsně před prvním výročím okupace podle obžaloby dopustili hanobení republiky a jejího představitele, hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele a podněcování k těmto trestným činům. Výroky Miroslava Jeníka na adresu Josefa Kurfiřta před semilským kinem v únoru 1969 byly překvalifikovány na trestný čin výtržnictví. Společně s trojicí byl obžalován Jan Lukášek za schvalování trestného činu, protože odmítl na výzvu příslušníků VB odstranit „závadnou“ vývěsku na stavbě zázemí bozkovských jeskyní.⁵⁴

Při druhém výročí okupace Československa vyrobil Miroslav Jeník

52 ABS, f. HK-V, vyšetřovací spis a. č. V-3600 HK.

53 Tuto část trestního stíhání dodnes vnímá Miroslav Jeník jako pomstu Josefa Kurfiřta vedenou ryze osobní animozitou vůči sobě a svému otci, s nímž měl Kurfiřt předtím dlouhodobé spory.

54 ABS, f. HK-V, vyšetřovací spis a. č. V-3600 HK.

Československá vlajka s černou stuhou na stromě poblíž bozkovského kostela v srpnu 1969

Foto: ABS

ve spolupráci s bozkovským občanem Ladislavem Kurfiřtem⁵⁵ plakát s nápisem „Nezapomeňte!“, doprovázený obsahem tzv. deseti bodů, který v noci na 21. srpna 1970 vyvěsili na autobusové zastávce v Bozkově. První si mohli plakát přečíst lidé, kteří čekali na autobus s odjezdem v pět hodin ráno. Někdo z nich to pravděpodobně udal, protože ještě před odjezdem dalšího autobusu v šest hodin ráno byla na místě hlídka VB, která plakát zlikvidovala. Podezření padlo na Miroslava Jeníka, ale nepodařilo se mu nic dokázat. V očekávání soudního procesu, kde doufali v peněžitý trest v podobě srážek ze mzdy, začali Lubomír Dolenský, Stanislav Doubek a Miroslav Jeník pracovat ve skladu podniku Chema na nádraží v Jesenném. Nízký mzdový základ, z něhož by se vypočítávaly případné srážky, tu byl doplňován poměrně vysokou pohyblivou složkou.

Avšak senát okresního soudu v Semilech se sídlem v Jilemnici vedený Aloisem Horáčkem se 21. září 1970 plně ztotožnil se zněním obžaloby, a aniž by přihlédl k tomu, že se jeho manželce má v krátké době narodit dítě, odsoudil Miroslava Jeníka k deseti měsícům odnětí svobody nepodmíněně. Stanislav Doubek byl odsouzen k devíti měsícům a Lubomír Dolenský k sedmi měsícům nepodmíněně. Jan Lukášek vyvážl s trestem nápravného opatření v podobě srážek ze mzdy ve výši 20 % po dobu šesti měsíců. Proti tomuto rozsudku se odvolali jak Miroslav Jeník, Stanislav Doubek a Lubomír Dolenský, tak okresní prokurátor, který chtěl pro Jana Lukáška dosáhnout nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁵⁶

Miroslav Jeník se po prvním rozsudku obrátil na přítelkyni své matky a bývalou sousedku z Vrchlabí, spisovatelku Marii Kubátovou,⁵⁷ s prosbou o zprostředkování kvalitní

právní pomoci pro sebe a své kamarády. Ta jim skutečně zařídila setkání s JUDr. Hnízdem z Hradce Králové, který jim však po bližším seznámení s celým případem sdělil, že v této kauze je vše již rozhodnuto předem, soud je pouhá formalita a další platby advokátovi jsou proto pouze mrháním penězi.⁵⁸

Přesně podle předpovědi advokáta Hnízda senát Krajského soudu v Hradci Králové pod vedením předsedy Jiřího Mužíka a soudců Jaromíra Melezinka a Jana Vacha zamítl odvolání Stanislava Doubka, Lubomíra Dolenského i Miroslava Jeníka, který při přelíčení poukazoval na nedávné narození syna. Na druhou stranu soudci vyhověli odvolání okresního prokurátora a zrušili Janu Lukáškově peněžitý trest od soudu v Semilech a podmíněný trest za zranění chodce po pádu do nezajištěného výkopu od soudu v Jablonci nad Nisou, aby je nahradili souhrnným nepodmíněným trestem odnětí svobody v délce pěti měsíců.⁵⁹

Do vězení v Hradci Králové nastoupili Stanislav Doubek, Lubomír Dolenský a Miroslav Jeník společně 2. prosince 1970. Zhruba po týdně byli rozděleni. Lubomír Dolenský a Stanislav Doubek putovali do Valdic, Miroslav Jeník přes Pankrác, Minkovice a Liberec do Bělušic. Zatímco vězňové Dolenský a Doubek narazili ve Valdích na poměrně slušné dozorce a přijatelné podmínky, vzpomínky Miroslava Jeníka na věznění v Bělušicích jsou naprosto odlišné: dozorcí chodili do směn často opilí, někteří z nich alkohol kombinovali s různými tabletami a pak tloukli a týrali vězně, zejména ty na „díře“. Slušné zacházení ze strany dozorců bylo naprosto výjimečné. Jednalo se o jednu nebo dvě

55 Ladislav Kurfiřt nebyl v žádném příbuzenském vztahu s komunistou Josefem Kurfiřtem.

56 ABS, f. HK-V, vyšetřovací spis a. č. V-3600 HK.

57 Marie Kubátová případ Miroslava Jeníka několikrát reflektovala ve své tvorbě publikované po listopadu 1989. Je však silně poznamenán nepřesnostmi a literární stylizací.

58 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořádaný autorem článku 17. května 2009.

59 ABS, f. HK-V, vyšetřovací spis a. č. V-3600 HK.

bílé vrány. Kvalita jídla a hygienické podmínky byly otřesné. Nárok na sprchu byl jednou za čtrnáct dnů. Na noc se nesmělo topit.

Navíc jako politický vězeň zažíval Miroslav Jeník další ústrky nad běžný rámec. Na stavbě, kam chodil s ostatními vězni pracovat, se na rozdíl od nich nesměl bavit s civilními zaměstnanci. Vedení věznice se navíc snažilo udržet politické vězně mimo vzájemný kontakt, což se mu však úplně nedařilo. Miroslav Jeník těžko snášel také fakt, že mu brigádyra dělá trestaný pedofil, což vnímal jako snahu režimu ještě více ho jako politického vězně ponížít. Ve snaze uniknout špatným podmínkám a vrátit se k rodině požádal Miroslav Jeník po odpykání poloviny trestu o podmínečné propuštění.⁶⁰ Jeho žádost však Okresní soud v Mostě zamítl. Stejně dopadla i jeho stížnost ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem, kterou 29. července 1971 zamítl senát vedený Janem Melounem.⁶¹

ZÁVĚR

Po odpykání trestů se Lubomír Dolenský, Stanislav Doubek i Miroslav Jeník vrátili zpět do Bozkova. Vzhledem k tomu, že všichni předtím pracovali v dělnických profesích, neměli velké potíže se sháněním práce. Miroslav Jeník dál pracoval až do odchodu do důchodu ve skladu podniku Chema na nádraží v Jesenném. Lubomír Dolenský odtud odešel ke Správě silnic a Stanislav Doubek začal pracovat jako číšník v hospodě v Bozkově. Orgány Bezpečnosti je měly v hledáčku i v následujících le-

tech normalizace a prostřednictvím dotazů u jejich zaměstnavatelů a na MNV v Bozkově opakovaně prověřovaly jejich chování. V období výročí srpnové okupace byla viditelně zesilována hlídková služba VB poblíž jejich bydliště.

Zvýšenou ostražitost bezpečnostních složek ostatně vyvolávaly i zdánlivě bezvýznamné události v Bozkově. Od roku 1968 se v tamní sokolovně pravidelně v březnu konal jeskyňářský bál. Při jeho desátém výročí do sálu vtrhlo několik desítek příslušníků VB se psy, kteří považovali tuto společenskou akci za zástěrku pro opoziční snahy o připomínání okupace Československa, v čemž je utvrzovala především velká desítka na plakátech. Naštěstí pro účastníky bálu si velitel zásahu nechal vysvětlit situaci a svou jednotku stáhl. Přesto byl ředitel jeskyně Josef Řehák potrestán za uspořádání bálu výpovědí z práce.

Neskryvaný zájem Bezpečnosti úspěšně odrazoval Lubomíra Dolenského, Stanislava Doubka i Miroslava Jeníka od pokračování v opoziční činnosti. Přesto naráželi na šikanu ze strany režimu. Nemohli zastávat žádné vedoucí funkce, o čemž se přesvědčil Stanislav Doubek, když se ucházel o místo vedoucího v bozkovské hospodě. V období kolem srpna a jiných významných výročí jim navíc Bezpečnost v podstatě znemožňovala cestovat. Lubomíru Dolenskému byl opakovaně odepřen výjezd do socialistických zemí, Stanislav Doubek dokonce nemohl v první polovině 70. let vyrazit ani

do Prahy na fotbalové utkání Sparty. Zvýšený dohled při exponovaných datech se podařilo obelstít na konci 80. let Miroslavu Jeníkovi, který díky dokonalé znalosti místního prostředí a promyšlené taktice pronikl v květnu 1988 na pohřeb Pavla Wonky⁶² ve Vrchlabí.⁶³

Stanislav Doubek, Lubomír Dolenský a Miroslav Jeník patří mezi 4758 lidí, kteří byli v Československu v letech 1969–1989 odsouzeni za „protistátní činnost“ (není sem započítáno dalších více než sto tisíc odsouzených podle § 109 o opuštění republiky), přičemž za „závažné trestné činy“ souzené v první instanci před krajskými soudy (vládní zrada, sabotáž, teror, rozvracení, záškodnictví, vyzvědačství atd.) bylo potrestáno 326 osob. Většina (téměř 70 %) politických vězňů byla stejně jako trojice aktérů našeho příběhu stíhána v prvních šesti letech normalizace.

Po roce 1989 byli Lubomír Dolenský, Stanislav Doubek a Miroslav Jeník usnesením okresního soudu v Semilech z 23. října 1990 rehabilitováni. Pouze Miroslavu Jeníkovi nebylo zrušeno trestní stíhání za trestný čin výtržnictví. Zrušení rozsudku za tento čin se domohl až po dalších soudních řízeních v květnu 1993.⁶⁴ Požádal také o odškodnění za zranění utrpěná 21. srpna 1968 v Desné. Nepodařilo se mu však prokázat souvislost mezi zhoršením svého zraku a explozí sovětské cisterny, proto mu bylo přiznáno pouze nižší odškodnění za lehčí zranění.⁶⁵

pd

60 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořizovaný autorem článku 17. května 2009.

61 *Soukromý archiv Miroslava Jeníka*, Usnesení KS Ústí nad Labem, sp. zn. 2To355/71-22.

62 Pavel Wonka byl politický vězeň, jenž zemřel 26. dubna 1988 ve věznici v Hradci Králové na následky špatného zacházení ze strany dozorců a zanedbání lékařské péče.

63 Rozhovor s Miroslavem Jeníkem, Stanislavem Doubkem a Lubomírem Dolenským, pořizovaný autorem článku 17. května 2009.

64 *Soukromý archiv Miroslava Jeníka*, Usnesení OS Semily z 23. října 1990, sp. zn. 2Rt 4/93.

65 Tamtéž, Rozhodnutí Ministerstva vnitra o odškodnění Miroslava Jeníka z 8. ledna 2008, č. j. P-1251/2005.